

Domonkos László

Felvidéki ködszurkálás

Jezsó Ákos: Megyek túlra; Mécses a ködben

Messziről kell kezdeni. A több mint távoli 1973-as évben megjelent egy könyv. Magyarország egyik legnagyobb színészenek tollából.

A *Ködszurkáló*, amely egyértelműen vitairatnak készült, napokon belül a Kádár-korszak néhány hasonló rendkívüli művéhez hasonlóan abszolút hiánycikk, eltűnt (eltüntetett) és agyonkeresett könyv lett (több mint tízezer példányban fogyott el, ez akkoriban is fantasztikusnak tűnt), idővel kéziratban, egyféle korai szamizdatként is terjesztették (e sorok írójához is így jutott el először), suttogtak-beszéltek róla – ami pedig mindezt magyarázta: az a kíméletlen őszinteség, az a leplezetlen, kendőzetlen nyíltság, ahogyan – egyszerűen és igényesen egyszerűen – a művészet értelméről, céljáról, a színházművészet, a színészi hivatás alapeszméiről értekeznek. A szeretet színházának, egyféleméltó és boldog, tiszta, nemes és közösségi indíttatású és szellemű színháznak az érdekében és védelmében úgy, ahogyan utána nagy hadakozásaival csak Csurka István tette. Egyben persze nem is akármilyen láttelepet is adva. A szerző, bizonyos Latinovits Zoltán így fogalmazta meg könyvének címét, s ezzel egyúttal egész vállalkozásának célját is: „Köd telepedett a színházra. Ellepte a színpadot, gomolyog a nézőtérben. Jó lenne – ködszurkálóként – fényt hasítani, de legalább agresszív kérdőjeleket véteni ebbe a szélcsendes káoszba.” Fényt hasítani – látjuk – az azóta eltelt közel fél évszázad alatt sem nagyon sikerült, noha Latinovits-hoz hasonlóan máig akadtak és akadnak egypáran (igaz, nagyon kevesen), akik konok egyszerűséggel mondják a magukét – a lényegét, agresszív kérdőjelekként. Vagy csupán kitartó kijelentő mondatokban...

A ködszurkálásra az elszakított területeken, ha lehet, még nagyobb szükség van, mint a csonka országban, mert – amint egy irodalomértő recenzens ki is mondta – végre az anyaországban, a maradék magyar haza köztudatának is égető szükség van a délvidéki, az erdélyi – vagy éppen a felvidéki nemzetrészek görög sorstragédiákat idéző fátumainak drámai, igaz és dokumentarista értékekkel is bíró feldolgozására. Hiszen iszonytató (váltig, még mindig) az ismerethiány és a kellően megalapozott ítéletalkotás éppúgy, mint a hiteles, pontos ábrázolásmód és a mesterségesen-aljasul létrehozott történelmi fehér foltok végleges (és színvonalas!) eltüntetésére való határozott törekvés.

Rendkívüli és egyben igen örömteli irodalmi esemény ily módon egy olyan regényfolyam-vállalkozás ténye, mint Jezsó Ákosé: az 57 éves prózaíró olyan írói

óriás-fába vágta a fejszékét, ami bizony nálánál egy-másfél évtizeddel idősebb pályatársaknak is becsületére válna. (Déry Tibor azt mondta – igen elgondolkodtatóan -, hogy a prózaírónak, ha valóban vinni akarja valamire, sokáig kell élnie.) A 2019-ben napvilágot látott – az Agria 2022 tavaszi számában recenzált - *Megyék túlra* című kötetet követte a felvidéki magyarság XX. századi kálváriáját bemutató regényfolyam második kötete, a *Mécses a ködben* című regény, amely tovább kíséri a felvidéki ikerpár családjának életét, ezen keresztül mutatva be az elszakított észak-magyarországi magyarság sorsát. Míg az első kötet Trianontól 1948-ig – dokumentarista pontossággal – ábrázolja a XX. század eseményeit, a folytatás a cselekmény szálait egészen az 1956-os forradalomig viszi tovább. Csallóközi magyarok a gyűlölet, az elnyomatás és az emberi aljasság viharában – akár így is lehetne summázni a Jezsó által felmutatott életszakasz-modelleket. Közben felsejlik a felvidéki magyarság belső deportálásának pokla, a csehországi Szudéta-vidékre kényszermunkára elhurcoltak életének minden keserve, a Pozsony melletti ligetfalui láger iszonyata vagy éppen a nagyon is valószínű látomás: mit éreztek a hermetikusan elzárt államhatár túlsó oldalán élő magyarok az 1956-os forradalom és szabadságharc idején, hogyan tekintettek ők onnan Budapestre, milyen körülmények között kellett átélniük azokat a csodás napokat...

A szerző azt nyilatkozta munkája, a majdani trilógia első kötetéről, hogy az a hit, remény és a szeretet nehézségeit járja körbe, a második pedig az igazságról szól. Hadd egészítsük ki mondandóját: végig, egyfolytában a csupa nagybetűs Igazságnak hódol művével – makacs kitartással és fölöttébb eredményesen szűr-kálva a felvidéki ködöt.

(Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2017 és 2021)